

Kluizenaars in het heuvelland

Kluizenaars zijn van alle tijden. Al in de oudheid leefden woestijnvaders en pilaarheiligen het leven van een kluizenaar. Dat wil zeggen teruggetrokken, ongestoord biddend, streng vastend en van tijd tot tijd bezocht door de duivel met zijn bekoringen. Bekende kluizenaars uit deze tijd van de woestijnvaders zijn de H. Paulus van Thebe en St. Antonius. Vanuit de woestijnen verspreidde het kluizenaarschap zich in de 4e eeuw naar Europa. Zo kwam het dat St. Benedictus in Subiaco (Italië) in de 6e eeuw enige tijd als kluizenaar in grotten gewoond heeft.

H. Benedictus als kluizenaar

Dit is de vierde scène van de frescocyclus in het Chiostro Grande van de Abdij van Monte Oliveto Maggiore in Asciano.

Deze frescocyclus over het leven van Benedictus werd in 36 taferelen geschilderd door Luca Signorelli (1495) en Antonio Bazzi (Il Sodoma, 1505).

Links: de monnik bekleedt Benedictus als kluizenaar.

De eerste bekende kluizenaars in het heuvelland leefden in de 11^e en 12^e eeuw. Ze werden gesteund door lokale heren, zoals St. Gerlach door de heren van Valkenburg, en Ailbertus van Rolduc door de graaf van Saffenberg, de heer van 's-Hertogenrade. Ook St. Franciscus (1181-1226) verbleef regelmatig in een kluis. De herkomst van de Middeleeuwse kluizenaars was divers. Het konden monniken zijn, die met verlof hun klooster verlieten, ridders of boetelingen of een combinatie daarvan, zoals bij St. Gerlach het geval was.

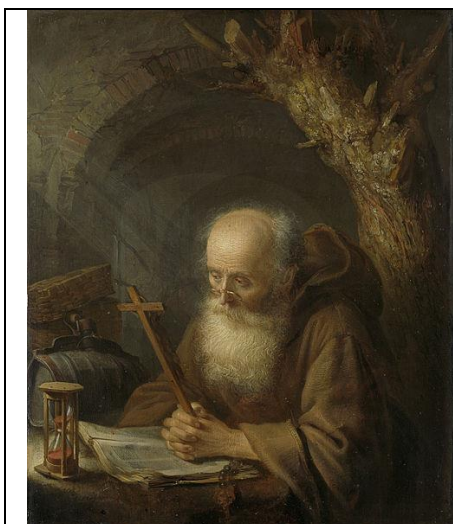
H. Franciscus als kluizenaar

Stigmatisatie op de berg Alverna in september 1224, toen de vijf kruiswonden van Christus zich in zijn eigen lichaam vormden. De scène speelt zich af tegen een hoge bergwand, en blijft onopgemerkt door Broeder Leo, de aandachtig lezende monnik rechtsonder in beeld. De twee gebouwtjes zijn cellen waarin Franciscus verbleef: één cel waarin hij sliep en bad en een tweede cel met een vuurhaard, waar hij kon eten. Beide bevonden zich op ruime afstand van de verblijfplaats van de anderen. Giotto, Basiliek St. Franciscus, Assisi.

In de **17e en 18e eeuw** waren er in het heuvelland lokale heren, die kluizenaars uitnodigden om een kluis in de omgeving van hun kasteel te betrekken. De kluis op de Schaelsberg bij kasteel Schaloen (Oud-Valkenburg) is daarvan een voorbeeld. Soms ontstonden deze kluisen als gevolg van een belofte van de heer, zoals voor een behouden thuiskomst na een bedevaart. Het Land van Valkenburg, rijk aan mergelbergen, bossen en kastelen, kende diverse kluizenaars. Ook in de mergelbergen van St. Pieter (Maastricht) woonden kluizenaars.

Het leven van de kluizenaar

In de parochiekerk zaten de kluizenaars op zondag in de H. Mis op hun vaste plek. Na de H. Mis keerden ze terug naar hun kluis voor meditatie en gebed. Ze leefden van groenten uit eigen tuin en van het voedsel dat bezoekers hen brachten. In de slachmaand maakten ze bedeltochten om bij boeren de heremietensjink op te halen. Ze stonden bekend als vrienden van de natuur en van vee en huisdieren. Ze dronken water uit een bron of melk van vee. 's-Middags luidden zij in hun kluis het Angelusklokje voor de boeren in de omgeving. Dan werd door hen en de boeren de Engel des Heren gebeden, om 15 uur gevolgd door het bidden van de kruisweg. De kluis op de Schaelsberg beschikte over een eigen kruisweg. Tussen de (getijden)gebeden door werkten ze in de tuin en rond de kluis. 's-Avonds lazen ze bij kaarslicht.

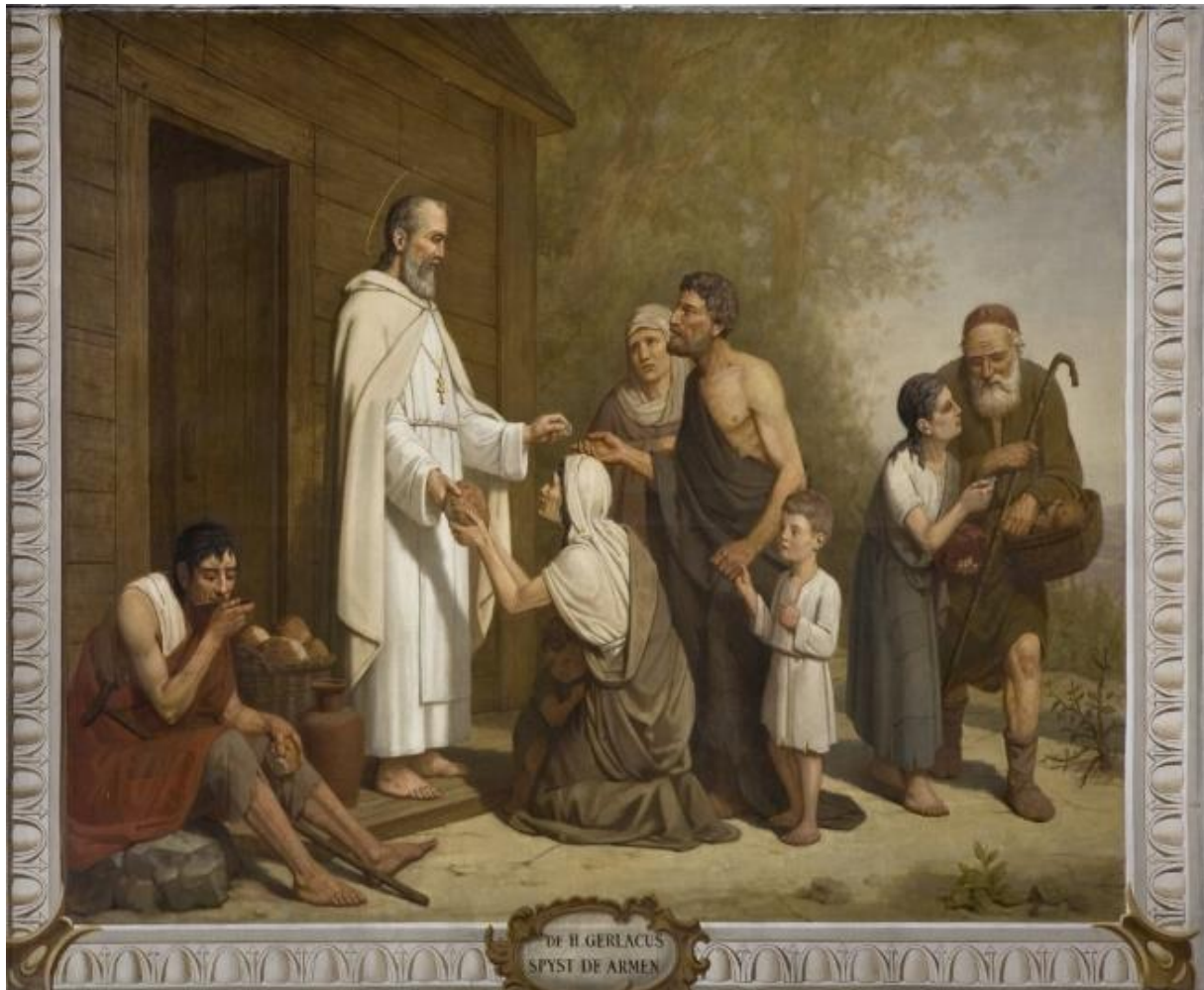

Gerard Dou

In het werk van Gerard Dou (1613-1675) is de kluizenaar een terugkerend onderwerp.

Links: Gerard Dou, kluizenaars lezend bij kaarslicht, Rijksmuseum Amsterdam.

Kluizenaars verrichtten ook werken van barmhartigheid. Ze werden door mensen in de omgeving geraadpleegd in geval van ziekte en ze waakten bij doden. Ze gaven catechese aan kinderen en ondersteunden pastoors als een soort van koster. Ze deelden hun voedsel met de armen, zoals te zien op een wandschildering van St. Gerlach in de Gerlachuskerk in Houthem:

De Middeleeuwse kluizenaars waren over het algemeen geen priesters of religieuzen maar leken. Ze droegen kleding die hen herkenbaar maakte als kluizenaar. De kluizenaar droeg een grof en eenvoudig habijt. Zonder koord, maar met een riem. Hij liep blootsvoets, zoals bij St. Gerlach op de wandschildering te zien is, en droeg een baard. Typisch is ook het dragen van een ijzeren maliënkolder of harnas onder de kleren en het ontzeggen van wapens en paarden. St. Gerlach voldoet in de van hem bekende afbeeldingen aan dit stereotype beeld van de kluizenaar.

De kluis

De kluizenaars woonden bescheiden in een grot of een huisje met daarbij een groentetuintje. Vaak is sprake van een combinatie van een woonkluis en een kapel, waar regelmatig een priester de H. Mis kwam lezen. In de woonkluis bevonden zich een tafel met kruisbeeld en kaarsenhouders. Boven de open haard kon gekookt worden. Verder een kast voor huisraad en voor boeken. Aan de muur hingen religieuze prenten en het bisschoppelijke reglement. De

staf van de kluizenaar stond naast de deur. Verder was er een eenvoudig bed met een strozak. Zo is althans het interieur van de woonkluizen, die op schilderijen van Gerard Dou te zien zijn.

De 18^e eeuwse kluis van La Clouse langs de weg van Aubel naar Henri-Chapelle.

Bij de meeste kluizen was er een Calvarieberg of kruisweg of waren er voetvallen. Soms woonden meerdere kluizenaars samen in een kluis of waren er meerdere kluizen bij een kapel. Deze kapel was vaak gewijd aan een typische kluizenaarsheilige, zoals St. Leonardus, St. Antonius St. Gallus of St. Hadelinus. Niet altijd leefden de kluizenaars in harmonie met elkaar en met de geloofsgemeenschappen in de omgeving. Regelmatig trokken kluizenaars daarom verder.

Reglementen

De leefwijze van de kluizenaars werd beschreven in reglementen. Daarvan zijn er enkele 17^e - eeuwse voorbeelden in het heuvelland bekend van de bisschoppen van Roermond en Luik. Met reglementen en congregaties voor kluizenaars probeerden de bisschoppen in de 17^e en 18^e eeuw toezicht te houden op de kluizenaars in hun bisdom. In het reglement van de prins-bisschop Ferdinand van Beieren van Luik uit 1644 is o.a. bepaald dat kluizenaars zonder toestemming van de bisschop zich niet in diens bisdom mogen vestigen. Ook zijn in het reglement het visitatierecht, de kledingvoorschriften (ter voorkoming van verwarring met religieuzen) en de biechtplicht opgenomen. In een reglement uit 1684 van de bisschop Cools van Roermond is opgenomen dat in de kluis geen vrouwen mogen worden ontvangen en dat de kluizenaren voor hun levensonderhoud in de omgeving mogen bedelen. Waar mogelijk moeten ze onderwijs geven aan kinderen. Een door de bisschop benoemde commissaris reisde langs de kluizen en rapporteerde aan de bisschop over het leven en gedrag van de kluizenaars.

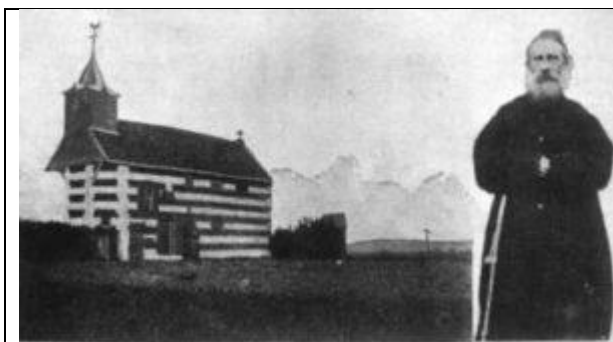
Kluizenaars in het heuvelland

In het heuvelland waren er sinds de Middeleeuwen vele kluizenaars in mergelgrotten en in andere kluizen totdat aan het einde van de 18^e eeuw en in de Franse tijd het kluizenaarschap verboden werd. Houthem St. Gerlach behoorde in die tijd tot de Oostenrijkse Nederlanden, waar al op 2 juli 1782 een verbod van kracht op het kluizenaarschap. De kluizenaars dienden er binnen 14 dagen hun kluis te verlaten. Veel kluizen zijn daarna niet meer door kluizenaars bewoond. Ze werden privéwoningen of, zoals de kluis van La Clouse bij Aubel, parochiekerken. In andere kluizen kwamen de kluizenaars na de Franse tijd weer terug, zoals in de kluis op de Schaelsberg bij Valkenburg en in de St. Janskluis kluis in Geleen (totdat deze in 1948 eveneens parochiekerk werd). In de 19e eeuw ging het meestal om kluizenaars uit de omgeving of om kluizenaars die vanuit Duitsland naar het heuvelland waren getrokken, mogelijk omdat ze Duitsland moesten verlaten als gevolg van de Kulturkampf daar.

Uit de hiernavolgende schets van kluizenaars in het heuvelland en in de Ardennen kan opge- maakt worden dat kluizenaars voldeden aan het hiervoor geschetste stereotype en dat ze doorgaans leefden volgens de regels die voor hen in reglementen waren vastgelegd.

St. Janskluis (Geleen)

De St. Janskluis werd in 1699 gebouwd. De oudste bekende kluizenaar van deze kluis is broeder Gerlach (1680-1736). Hij werd opgevolgd door zijn neef Nicolaas Gielen (1714-1781).

Links: broeder Antonius, de laatste kluizenaar van de St. Janskluis in Geleen.

Nicolaas Gielen trok, net als St. Gerlach, als pelgrim naar Rome en kreeg er op 19 augustus 1739 toestemming om zich in Geleen als kluizenaar te vestigen, meer specifiek als *'Eremijt van den derden regel van den Heiligen Franciscus'*. Bij zijn terugkeer in Geleen kon hij gebruik maken van de St. Janskluis, die sinds het overlijden van broeder Gerlach leegstond. In 1759 vertrok Nicolaas voor een tweede keer naar Rome. Uit Rome bracht hij dit keer relieken mee. Ook bezocht hij de bisschop van Roermond. Net als St. Gerlach wilde hij in zijn kluis H. Missen laten opdragen. Daarvoor kreeg hij echter van de bisschop geen toestemming.

Een jaar na het overlijden van Gielen in 1781 werd in de Oostenrijkse Nederlanden het verbod op het kluizenaarschap van kracht dat ook de kluis in Geleen trof. Pas in het midden van de 19^e eeuw vestigden zich daarna weer kluizenaars in Geleen. Soms woonden er meerdere kluizenaars tegelijk in de kluis. De laatste kluizenaar van Geleen is broeder Antonius. Na een verblijf als kluizenaar in de Eifel en in Luxemburg kwam hij in 1900 in Geleen aan. Hij was bij de bevolking geliefd. Aan de jeugd deed hij prentjes, rozenkransen en kerkboekjes uit, die hij meebracht van zijn bedevaarten naar Kevelaer. Na zijn overlijden in 1912 werd de St. Janskluis niet meer door kluizenaars bewoond. In 1948 werd de St. Janskluis parochiekerk.

De kluis van Bemelen

Aan de oostoever van de Maas waren in de 18^e eeuw o.a. kluizenarijen te vinden in Bemelen en Gronsveld. De kluis in Bemelen was gevestigd in een mergelgrot in de Bemelerberg, de Cluysberggroeve. De kluis bestond uit een slaapkamer, een keuken en een bakoven. Voor de kluis was er een groentetuintje. De kluizenaars werden aangesteld door het kapittel van Onze Lieve Vrouwe uit Maastricht. In 1804 stierven de laatste twee kluizenaars van Bemelen, Lambert Habets uit Schin op Geul en Engelbert Boeker uit Münster. Of ze samen de kluis bewoonden, of dat ze elkaar opvolgden, of dat ieder een eigen kluis had, is niet duidelijk. Van deze voormalige kluis zijn een terras, een venster en een deuropening bewaard gebleven.

De Cluysberggroeve in Bemelen

De kluis van Gronsveld

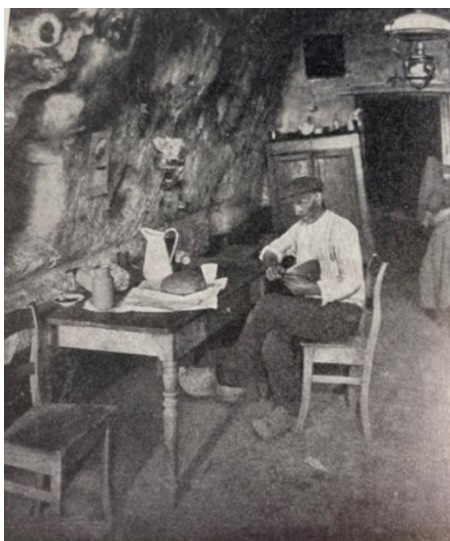
De kluizenarij van Gronsveld lag aan een oude Broonkroute vanuit Gronsveld. De weg voerde bij de kluis door een grubbe in het Savelsbos. De kluis beschikte over een akker waar de kluizenaars aardappels, suikerbieten en bonen teelden. Van de laatste kluizenaar van Gronsveld, vader Alexander, is bekend dat hij in de Gronsveldse processie voorop liep met een vaandel. Ook Alexander pelgrimeerde naar Rome. Hij bracht, net als kluizenaar Nicolaas Gielen uit Geleen, uit Rome relieken mee voor zijn kluis. Deze Alexander leefde enige tijd samen met

een andere kluizenaar, Hagemester. Die begon in oktober 1775 op hoge leeftijd met op zak aanbevelingsbrieven van pastoor Meyers en rentmeester Lebens aan een lange pelgrimsreis naar het pelgrimsoord Einsiedeln, waarvan hij pas een jaar later terugkeerde. In 1777 overleed deze kluizenaar Hagemester. Hij werd hij in Gronsveld op het kerkhof begraven. In 1818 overleed ook vader Alexander. Zijn relieken vermaakte hij in zijn testament aan de parochie van Gronsveld. De kluis van Gronsveld is nu eigendom van Staatsbosbeheer.

Sint Pieter (Maastricht)

Ook in de mergelgrotten aan de westelijke oever van de Maas bij Slavante aan de Luikerweg woonden lange tijd kluizenaars. In de 17^e eeuw vertrok kluizenaar Nicolaas naar Rome om toestemming te vragen om in de kapel bij de kluis de H. Mis te laten lezen. Net als in Bemelen, gaat het om kluizen in een mergelberg. Volgens een 18e -eeuws verslag was een houten huis tegen de grot aangetimmerd. Voor de kluis bevond zich een groentetuin. De laatste kluizenaar, Paulus Lambrichts, overleed op 14 november 1800. De kluis werd daarna een privéwoning.

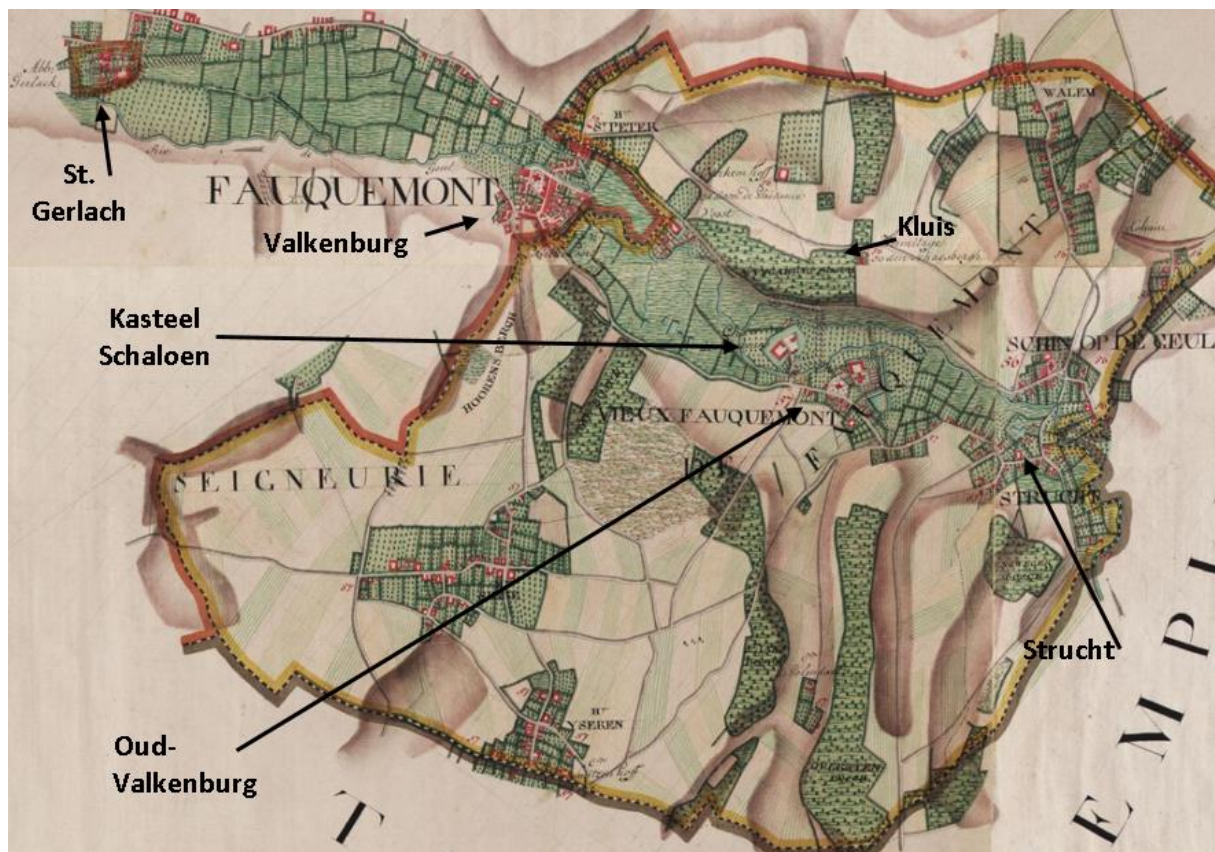
Boven: de kluizenaarswoningen in St. Pieter

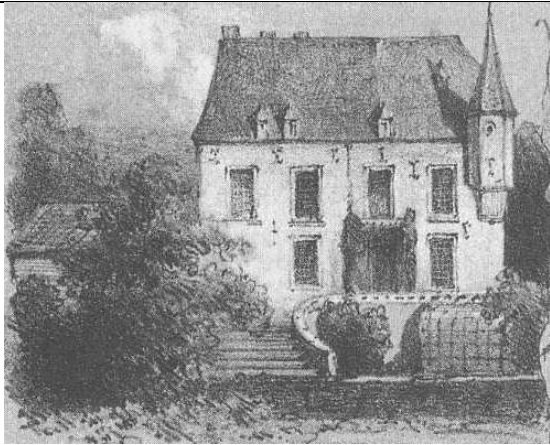
De kluis van Doenrade / kluizen in Houthem

Het dorp Doenrade lag in de 17^e en 18^e eeuw in het noordoostelijke puntje van het Land van Valkenburg. Er waren van oudsher banden met Houthem-St. Gerlach. Zo werd de pastoor van Doenrade voorgedragen door de proost van het Norbertinessenstift in Houthem. In 1612 stond in Doenrade een kluis met een kleine kapel met daarin een beeld van de H. Gerlachus. Er zijn geen resten meer zichtbaar van deze kluis. Ook in Houthem zelf waren er in die tijd kluizen, waaronder in het kloosterbos tussen Houthem en Raer. De laatste kluizenaar in Houthem was Mathias Ackermans die op 25 oktober 1825 overleed.

De kluis van Oud-Valkenburg (Schaelsberg)

De bekendste kluis in het heuvelland is de kluis op de Schaelsberg in Oud-Valkenburg. Die kluis is gebouwd in opdracht van de heren van Schaloen in de periode kort na het Partagetractaat van 1661, toen dit gebied onder de katholieke gebleven Spaanse Nederlanden bleef vallen. De kapel van de kluis werd op 27 april 1688 in opdracht van graaf Ernest de Hoen de Cartils tot Schaloen ingericht. Twee jaar later werd het familiewapen van de graaf op het woonhuis van de kluis aangebracht. De kluis vormde samen met de Drie Beeldjes een katholiek baken in dit deel van het Geuldal. Zijn zuster was priorin van het Norbertinessenstift in St. Gerlach, een ander katholiek baken in het Geuldal in de 17^e en 18^e eeuw. Via een recht van overpad konden broer en zus elkaar over de beemden van de Geul door het Staatse (Hollandse) deel van het Land van Valkenburg blijven bereiken.

Kasteel Schaloen

Kluis Oud-Valkenburg

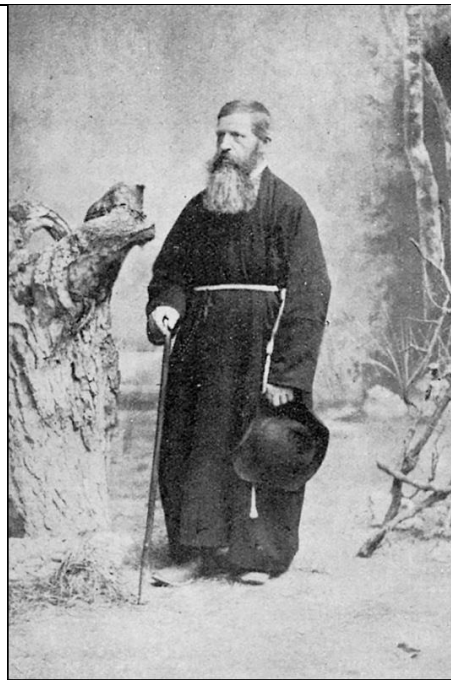
De eerste kluizenaar op de Schaelsberg is Laurens Ploemen. Hij kreeg van de bisschop van Roermond tegelijk met de toestemming om als kluizenaar te leven een reglement mee waarin de voorschriften stonden waaraan hij zich gedurende een proeftijd van 3 jaar moest houden. In het reglement stonden kledingvoorschriften en voorschriften om dagelijks de getijden van Onze Lieve Vrouw te bidden, de pastoor van Schin op Geul te gehoorzamen en in Schin op Geul zondags de H. Mis bij te wonen. In de nacht mocht hij geen vrouwen in zijn kluis ontvangen. Evenmin mocht hij herbergen bezoeken, roken of alcoholische dranken nuttigen. Als de pastoor dat toestond, mocht hij kinderen catechese geven. Ploemen heeft 12 jaar lang volgens die regels in de kluis geleefd. Hij is na zijn overlijden volgens zijn testament op 11 november 1700 in de kluis voor het hoofdaltaar begraven. In het testament vraagt hij zijn opvolgers om ervoor te zorgen dat in de kluis de H. Mis opgedragen mag gaan worden.

Zijn opvolgers kregen onder andere te maken met plunderingen door Bokkenrijders. In de nacht van 15 op 16 maart 1760 kreeg de kluizenaar Arnold Haesen bezoek van deze beruchte dievenbende. Offergelden, kleding en levensmiddelen werden meegenomen. Geruchten uit de tijd van St. Gerlach dat kluizenaars in hun goud of geld verborgen hielden, waren er kennelijk ook in de 18e eeuw. Van Arnold Haesen is verder bekend dat hij de kruiden uit het bos rond de kluis verwerkte in Antoniusbroodjes (Antonius van Padua is de patroon van de kluis), die veeboeren aan hun dieren voerden. Net als bij St. Gerlach is sprake van een kluizenaar met oog voor dier en natuur. In de muur van de kluis bevindt zich een graftombe van Arnold Haesen, die op 13 maart 1764 overleed. Ook van Haesen is een testament bewaard gebleven. Daarin is onder andere te lezen dat het grootste deel van zijn kapitaal aan de armen van Schin op Geul en Oud-Valkenburg schonk.

Interieur van de kapel in de kluis op de Schaelsberg

Hendrik Weerts

Openluchtmiss bij de Schaelsberg Gaank tussen de staties

Na de Franse tijd vestigden zich weer kluizenaars in de kluis, waaronder Hendrik Weerts uit Berg en Terblijt (1827-1889). In 1844 werd bij de kluis een kruisweg met 14 buitenstaties gebouwd op initiatief van pastoor Loomans van Schin op Geul. In 1866 trok Weerts als zoeaaf naar Rome. Na zijn terugkeer in 1870 in zijn kluis begon Weerts geld in te zamelen om slaven vrij te kopen. Clemens Salingré verliet in 1928 als laatste kluizenaar de kluis op de Schaelsberg. Elk jaar op de feestdag van St. Leonard (laatste zondag van juni) wordt door pelgrims de Schaelsberger Gaank naar deze kluis gelopen.

De kluis van Kornelimünster

Ook in het aangrenzende heuvelland in Duitsland en België bevonden zich in de 17^e en 18^e eeuw kluizen. Hiervoor is al de kluis genoemd bij Aubel (La Clouse). Hieronder een kluis bij Kornelimünster (omgeving van Aken) met de kapel van Maria in de Sneeuw. Deze kluis heeft, net als de kapel bij Echt (Schilberg) zeven voetvallenkapellen. Bij de ingang is het opschrift: *“Frere Toma Larondel, Eremit Anno 1658”* te lezen. Daar is ook het wapen te zien van jonkheer Rüdiger Stephan von Neuhoff-Ley, die van 1699 tot 1713 abt was van de nabijgelegen Rijksabdij Kornelimünster. Deze kluis werd tussen 1658 en 1900 bewoond door kluizenaars.

De fraaie kluis van Kornelimünster

In het Aachener Wald bevond zich in de 18^e eeuw nog een andere kluizenarij, de kluizenarij St. Gallus. In deze kluis was plaats voor twee kluizenaars. De kapel van de kluis werd in 1703 ingewijd. St. Gallus was een Middeleeuwse kluizenaar uit Steinach. Hij wordt in diverse kluizenarijen als patroon vereerd. Bij de kluizenarij van St. Gallus bevonden zich een kruisweg en een H. Graf. In 1723 voltrok zich in de kluis een drama toen de ene kluizenaar door de andere kluizenaar werd doodgeschoten. In 1749 werd besloten om de woonkluis af te breken. Tot aan het einde van de 18e eeuw waren er nog bedevaarten vanuit Aken naar deze kluis.

Kluizenarijen in de Ardennen

Ook in de Ardennen bevinden zich enkele kluizenarijen:

De kluis van Bernister (bij Malmédy)

De Kluizenarij van Sint-Antonius of Bernister ligt bij Malmédy. Aan de voorzijde is er een kleine woning met daarachter een kapel. De kluis werd in 1446 gebouwd in opdracht van de prins-abt van Stavelot-Malmedy, Henri de Mérode. De kluis is sindsdien voortdurend bewoond geweest door kluizenaars. De huidige kluis werd in 1742 gebouwd.

Tussen 2012 en 2021 werd de kluis van Bernister bewoond door de benedictijner monnik Benoit Standaert. Naast de kapel had hij in de woonkluis zijn tweekamer appartement. Beneden is er een keuken en een kamertje om mensen te ontvangen. Op de eerste verdieping had hij zijn slaapkamer. Verder is er een zolderkamer op de tweede verdieping. Standaert leefde met name op de eerste verdieping. In zijn boek *“Leven als een kluizenaar; wijze lessen voor alledag”* vertelt Standaert over zijn leven en over zijn ervaringen in Bernister. Te lezen is dat Standaert al vroeg in zijn leven interesse had voor kluizenarijen. Tijdens zijn studie in Rome bezocht hij de kluizen waar Benedictus van Nursia had verbleven. In zijn boek *Leven als een kluizenaar; wijze lessen voor alledag*, beschrijft hij hoe hij in Bernister bidt, leest, schrijft, wandelt, tuiniert, werkt en mensen ontmoet. Gedurende de week bad hij de getijden. Overdag schreef hij de inzichten op die hij 's-nachts kreeg.

In het boek schrijft hij over zijn kluizenaarschap:

“Er is specifieke literatuur die als het ware het vlees en de beenderen van een kluizenaar vormt. Pas toen ik er zelf een werd, ben ik gaan verstaan waarover al die mijmeringen gaan. Wat iemand als Isaak de Syriër schrijft over nachtwake, vasten en Jezusgebed, armoede en tranen en het gebroken hart, ging voor mij pas helemaal open toen ik een tijdje in de kluis was. Als je een actief leven leidt, is de wereld van de woestijnvaders een gedroomde werkelijkheid en niet

de echte. Maar eenmaal in de innerlijke armoede leerde ik een vertrouwen op te brengen dat basic is, constant en niet afhankelijk van uurroosters, gebedsformules of praktijken. Dat zijn weliswaar de klassieke praktijken van iedere monnik, maar daaronder stroomt iets diepers: een wellende bron, een borrelend beekje dat aanhoudend Gods zelfmededeling viert. Zo iets.”

“Dagelijks had ik een eerste kring van vijf tot zeven, acht getrouwen die om acht uur ’s morgens naar de mis kwamen, weer of geen weer. Eenmaal per jaar, op het feest van Antonius, waren dat er wel honderd. Ook ontving ik mensen voor gesprek. Daarnaast maakte ik nieuwe vrienden, die om geestelijke begeleiding en vorming vroegen. Samen vormden we een groep die elke twee weken een middag bijeenkwam voor een combinatie van Bijbel en geestelijke literatuur. En ik had familiebezoek, steevast mooie ontmoetingen met veel diepgang. Op zondag ging ik naar de nabijgelegen abdij, waar ik bij de broeders nog anders op adem kon komen.”

“In iedere gemeenschapsmens zit een kluizenaar, en omgekeerd moet een kluizenaar bekommerd zijn om de gemeenschap. Hij moet een universeel mens zijn. Als hij alleen met zichzelf bezig is, is het een waste of time. Hij moet zichzelf zoveel mogelijk vergeten, als het ware spottend de laan uitsturen.”

	Benoît Standaert osb (1945) trad in 1964 in bij de benedictijnen van de St. Andriesabdij in Brugge. Momenteel woont hij in de priorij van Saint-André de Clerlande in Ottignies. Hij doceerde onder meer in Leuven, Rome, Jeruzalem en Bangalore. Daarnaast was hij vele jaren verbonden aan het vormingswerk binnen de abdij en gaf hij ontelbare retraites en conferenties. Over “kluizenaar worden”, zie ook: https://nl.wikihow.com/Kluizenaar-worden
--	--

“In Rusland bestaat de praktijk van de poestinie, waarbij mensen wegtrekken uit het dorp om tijdelijk in een hut te trekken waar twee keer niks aanwezig is. Zo’n hut heet poestinia, wat woestijn betekent. Daarin bevinden zich alleen een tafel en stoel, een bed, een Bijbel en een icoon. Ze leven er van een stuk brood en een beetje water. Een tot twee dagen zijn ze daar uitsluitend met het universele bezig. Dat zo iets in een seculiere staat wordt aangeboden, leert dat meedraaien in een mierenhoop of bijenkorf op zich goed is, maar niet alles. Nu en dan hebben we afstand nodig. Zonder een zekere eenzaamheid zijn we voortdurend afhankelijk van anderen. Dat geldt ook voor monniken, want het gemeenschapsleven is op het psychische vlak veel veeleisender dan het kluizenaarsbestaan.”¹

¹ Bron: <https://volzin.nu/een-kluizenaar-moet-een-universeel-mens-zijn/>

De kluis van St. Thibaut

De kluis van St. Thibaut is ligt bij Marcourt in de Belgische provincie Luxemburg. Ze is gelegen op een hoge beboste rots, de Mont Aigu, met uitzicht over de vallei van de Ourthe. Tussen de 11e en 17e eeuw werd hier Theobaldus van Provins vereerd, een heilige, pelgrim en kluizenaar die stierf in 1066 en heilig verklaard werd in 1073.

In 1639 werd de huidige kapel gebouwd door de pastoor van Marcourt, Charles Jamotte, met steun van de inwoners uit de omliggende parochies (Marcourt, Hotton, Dochamps). In 1642 werd aan de kapel een woonkluis van twee kamers toegevoegd. Kluizenaars volgen elkaar in St. Thibaut op tot 1968. Sinds 1970 draagt de Vereniging van Vrienden van de Hermitage van St. Thibaut zorg voor de bescherming en onderhoud van de kluizenarij (samen met het Waalse Gewest en de gemeente Rendeux). Ten westen van de kluis bevindt zich een Calvarieberg.

Voor- en achterkant van de kluis van St. Thibaut

Kluis van Celles (Ermitage St. Hadelin)

Op een heuvel die uittorent boven de Romaanse kapittelkerk van Celles bij Dinant in de provincie Namen bevindt zich de kluizenarij van de heilige Hadelinus (St. Hadelin). In deze kluizenarij zou St. Hadelin (617-690) zich hebben teruggetrokken om van hieruit de omgeving samen met enkele metgezellen te kerstenen. De relieken van St. Hadelin bevinden zich sinds 1338 in een schrijn in de kapittelkerk St. Martin bij Visé, even ten zuiden van Maastricht.

Links: de kapittelkerk van Celles
en rechts de kluizenarij St.
Hadelin

Vanuit Celles in het dal leidt een fraaie kruisweg naar de kluizenarij:

Kluizenarijen in het Land van Loon (Belgisch-Limburg)

Kluis van Vrijhern

Ongeveer 20 km ten westen van Maastricht ligt bij Tongerin het vroegere Land van Loon de goed bewaard gebleven kluis van Vrijhern. Deze kluis werd gesticht door de uit Hasselt afkomstige kluizenaar Jacobus van den Brouck. Hij begon er in 1690 met het geven van onderwijs aan arme kinderen vanuit de kluis.

Voorkant (boven) en achterkant (beneden) van de kluis van Vrijhern.

Nadat de kluis in 1703 was verwoest door Franse troepen, stond de heer van Werm, Hubert-Maximiliaan de Brouckmans, grond af voor de bouw van een nieuwe kluis. Ook werd een kapel gebouwd, die gewijd was aan OLV van Loreto (Jacobus had kort daarvoor een pelgrimage ondernomen naar het Italiaanse bedevaartsoord Loreto). Behalve de kluis en de kapel kwam er een 18e-eeuwse Calvarieberg.

Jacobus werd opgevolgd door diverse kluizenaars. De laatste kluizenaars waren Lambertus Meesters, die stierf in 1904, en Martinus Brepoels, die zich na de dood van Meesters vestigde in het Minderbroedersklooster van Rekem bij Maastricht. In 1920 werden het meubilair van de kluis en van de kapel verkocht. Elke zondag wordt in de kluis van Vrijhern een H. Mis en jaarlijks wordt er op 15 augustus het feest van Maria Tenhemelopneming gevierd.

Kluis van Bolderberg

Bij Heusden-Zolder in Belgisch-Limburg ligt de kluis van de Bolderberg. Deze kluis is net als die van Vrijhern ontstaan na een bezoek van een 17^e-eeuwse pelgrim aan het Italiaanse Loreto. De pelgrim, Lambert Hoelen uit Diepenbeek, bezocht tussen 1670 en 1672 tijdens een tocht naar Rome het heiligdom Loreto. Hij vroeg bij zijn thuiskomst toestemming aan Ferdinand, graaf von Inhausen und Kniphausen, baron van Vogelsanck en heer van Zolder, om op het hoogste punt van de omgeving een woonkluis en een kapel te mogen bouwen volgens *dieselve forme ende grootheyd als het voorscreven huysken in Loreto*. Hij kreeg de toestemming daarvoor op 16 januari 1673 en werd zo de eerste kluizenaar van Bolderberg.

Op basis van een pauselijk decreet werd op 15 mei 1679 de Broederschap van OLV van Loreto op de Bolderberg opgericht, waardoor de kluis een bedevaartsoord werd. Tot 1880 woonden er twaalf kluizenaars. In 1980 later werd de kluis gerestaureerd door baron Henri de Villenfagne de Vogelsanck. Sindsdien is de kluis weer bewoond en kan de kapel bezocht worden. Begin september 2017 trok Johan Slaats met echtgenote in de gerestaureerde kluis.

Boven: kluis van Bolderberg versierd met ornamenten die de Boodschap aan Maria voorstellen. In het midden de kapel met rechts het woonhuis uit de 18e-19e eeuw. Meubilair van de kluis wordt bewaard in kasteel Vogelzanck. Onder: de achterzijde van de kluis met de groentetuin.

KLUIZENARIJEN IN HET HEUVELLAND EN IN DE ARDENNEN:

1.Kluizenarij Bolderberg	5.Kluizenarij Bernister	9.St. Janskluis Geleen
2.Kluizenarij Vrijhern	6.Kluizenarij St. Thibaut	
3.Kluizenarij Schaelsberg	7.Kluizenarij St. Hadelin Celles	
4.Kluizenarij Kornelimünster	8.La Clouse (Aubel)	